

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра педагогічної та вікової психології

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ПСИХОЛОГІЯ АГРЕСІЇ І НАСИЛЬСТВА

підготовки МАГІСТР
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійної програми Психологія

для денної форми навчання

Луцьк – 2024

Силабус освітнього компонента «ПСИХОЛОГІЯ АГРЕСІЇ І НАСИЛЬСТВА»
підготовки магістрів, галузі знань 05 Соціально-поведінкові науки , спеціальності 053
Психологія, за освітньо-професійною програмою Психологія., 2024. 11 с.

Розробник: Кульчицька Анна Валеріївна – кандидат психологічних наук, доцент
кафедри педагогічної та вікової психології, доцент.

Погоджено:

Гарант ОПП «Психологія»

доц. Коць М.О.

**Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри педагогічної та
вікової психології**

протокол № 2 від 18 вересня 2024 р.

Завідувач кафедри:

проф. Я.О. Гошовський

© Кульчицька А.В., 2024р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія ОПП Психологія Магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>120/ 4</u>		Рік навчання <u>перший</u>
		Семестр <u>1-ий</u>
		Лекції <u>10</u> год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Практичні/лабораторні <u>14</u> год. Індивідуальні _____ год.	
	Самостійна робота <u>88</u> год.	
	Консультації <u>8</u> год.	
Мова навчання - українська	Форма контролю: залік	

II. Інформація про викладача

ППП: Кульчицька Анна Валеріївна

Науковий ступінь: кандидат психологічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Контактна інформація: 050 846 91 81, Kulchucka.Ann@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Вивчення освітнього компонента передбачає розкриття сутності понять агресії і насильства в контексті психологічної теорії і практики. До програми освітнього компоненту включені теми, що стосуються теоретико-методологічних засад і категоріально-понятійного апарату, психологічних проблем та передумов виникнення агресії і насильства, прикладні аспекти застосування діагностичних і корекційних інструментів з метою запобігання і подолання агресивних і насильницьких дій. Курс передбачає зосередження на питаннях домашнього та гендерно зумовленого насильства, а також агресії і насильства у дітей і підлітків. Окрема увага приділяється питанню психології жертви агресії і насильства.

2. **Пререквізити** – освітні компоненти з циклу загальної та професійної підготовки в тому числі: психологія особистості, загальна психологія,

психологічне консультування, тьюторинг і психологічний супровід в соціальних інституціях, вікова психологія, психологічний супровід та розвиток різних категорій осіб, психологія деривації, тощо.

3. Постреквізити – проходження виробничих та навчальних практик, передбачених навчальним планом, кваліфікаційна робота, а також освітні компоненти з циклу професійної підготовки в тому числі: психодизайн навчальної та професійної діяльності, психологія здоров'я та ортобіоу особистості, психологія безпеки особистості, психологія девіантної поведінки особистості, тощо.

- **Мета і завдання** освітнього компоненту полягають у формуванні комплексного уявлення про агресію і насильство, про сутність й особливості та передумови агресивних і насильницьких дій, в ознайомленні із психологічними інструментами діагностики та технологіями попередження насильства та агресії в суспільстві, в тому числі, в сім'ї та школі і набуття студентами професійно-консультативної ідентичності.

4. Результати навчання (Компетентності)

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК11. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН 5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН 6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПРН 9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН 12. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої

проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

Таблиця 2

5. Структура освітнього компонента

Назви теми	Усього	Лек.	Практ*	Лаб.*	Сам. роб	Конс.	Форма* Конгр./ Бали* Пр/Лаб
Тема 1. Сутність понять агресія, насильство. Джерела та види агресії та насильства.	12	2	2	-	18	1	ПР:Р /Т/У 10
Тема 2. Основні теорії агресії та насильства. Причини насильницької поведінки	13	2	2	2	18	1	ПР:Р /Т/У 10 Лаб:У/РМГ/ ІРС 10
Тема 3. Насильство в сім'ї. Головні поняття, форми сімейного насильства	12	-	2	-	18	2	ПР:Р /Т/У 10
Тема 4 Насильство серед дітей та молоді. Поняття булінгу	13	2	2	-	18	2	ПР:Р /Т/У 10
Тема5. Психологія жертви	13	2	2	2	16	2	ПР:Р /Т/У 10 Лаб:У/РМГ/ ІРС 10
В цілому:	120	10	10	4	88	8	70
*Практичні заняття							50 балів (макс.)
*Лабораторні заняття							20 балів (макс.)
Інше: професійно-орієнтовані завдання (додатково, або альтернативно в межах неформальної/інформальної освіти) Участь у конференції з публікацією матеріалів (за тематикою та змістом освітнього компонента), участь у сертифікованих програмах(проектах) професійного спрямування з (тренінги, наукові проекти, тощо).							10 балів (не більше 30 балів)
Підсумкова контрольна робота							30 (макс.)
Всього балів							100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, У – усна відповідь/презентація, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

7. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти

Вимоги викладача:

- обов’язкове відвідування навчальних занять;
- активність студента під час практичних занять;
- своєчасне виконання лабораторних робіт та завдань самостійної роботи;
- виконання підсумкової контрольної роботи;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) на консультаціях.

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);
- порушення дисципліни;
- списування та плагіат (порушення умов академічної доброчесності).

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання морально-етичних норм поведінки та спілкування.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (опрацювання завдань лабораторної роботи, написання підсумкової контрольної роботи тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання форм контролю знань відбувається за наявності поважних причин (лікарняний, навчання за програмою подвійного диплому, тощо).

Залік

Семестровий залік – це форма контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу з дисципліни «Психологія агресії і

насильства» на підставі результатів виконання всіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру: аудиторної роботи під час лекційних, практичних (семінарських), лабораторних занять, самостійної роботи, виконання професійно-орієнтованого завдання, підсумкової контрольної роботи.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом. Тобто, залік виставляється згідно балів, які набрав студент під час виконання усіх видів завдань поточного оцінювання (таблиця 2): сумарних результатів практичних занять (5 занять по 10 балів. Макс. 50 балів); сумарним балом, виставленим за виконанням усіх лабораторних занять з дисципліни (2 заняття по 10 балів. Макс. 20 балів); балом, виставленим за підсумкову контрольну роботу (макс. 30 балів).

Альтернативний варіант отримання балів з дисципліни передбачає виконання певних видів робіт в межах професійно-орієнтованих завдань (таблиця 2)

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів) У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості - 100 бал.

Таблиця 3

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Гуменюк В. А. Булінг у школі: методи виявлення та подолання. Практична психологія. Чернівці: Рута, 2019. 168 с.
2. Корольчук М. С. Методи діагностики агресії та насильницької поведінки. Практична психологія. Київ: Інститут психології НАПН України, 2017. 152 с.
3. Левченко І. С. Агресія у сімейних стосунках: психологічні механізми та корекція. Практична психологія. Одеса: Видавництво ОНУ, 2015. 136 с.
4. Мацько Л. І. Психологічна профілактика насильства у дитячому середовищі. Практична психологія. Львів: Світ, 2020. 148 с.
5. Романенко О. П. Емоційний інтелект як засіб управління агресією. Практична психологія. Дніпро: Видавничий дім ДДУ, 2021. 140 с.
6. Симоненко Т. В. Психологічні аспекти агресивної поведінки: монографія. Практична психологія. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка, 2015. 180 с.
7. Титаренко Т. М. Психологія агресії: витоки та наслідки. Практична психологія. Київ: Академвидав, 2016. 192 с.
8. Чепелева Н. В. Соціально-психологічні аспекти насильства у сучасному суспільстві. Практична психологія. Харків: Видавництво ХНУ імені Каразіна, 2018. 200 с.

Додаткова література:

1. Kulchytska A.V. Cognitive Interest in the Context of Information Theory of Emotions. East European Journal of Psycholinguistics. Lutsk: Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2014. Issue 1. P. 121-129
2. Lazorko, O., Panchuk, N., Borysiuk, O., Kulchytska, A., Borysenko, O., & Khavula, R. (2022). Psychological Safety of the Individual in Normal and Extreme Conditions of Professional Activity: Neurophysiological Aspects. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 13(1), 324-346 <https://doi.org/10.18662/brain/13.1/287>
3. Economic Deprivation as a Neuropsychological Aspect of the Formation of Frustration in Potential Migrants. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience
4. Ананьєва Ольга. Дучимінська Тамара. Теоретичний аналіз особливостей агресивної поведінки підлітків. *Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (13-17 трав. 2024 р.) = Abstract XI International Scientific & Practical Internet Conference (May 13-17, 2024) / за заг. ред. Я. О. Гошовського, О. В. Журавльової, Т. І. Дучимінської, Н. С. Коструби, А. В. Кульчицької, А. Б. Мудрик, Т. В. Федотової. – Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. <https://www.inforum.in.ua/conferences/31>*
5. Безпальча Р. Гендер і Ми. Інтегрування гендерного підходу в освіту та виховання. Навчально-методичний посібник для шкільної та студентської молоді. Київ, 2009.
6. Безпальча Р. Гендер і Ми. Інтегрування гендерного підходу в освіту та виховання. Навчально-методичний посібник для шкільної та студентської молоді. Київ, 2009.

7. Безпальча Р. Тренерська валіза. Тренінг «Попередження насильства в сім'ї». Київ, Главник. 2006. (Серія «Психологічний інструментарій»).

8. Брижик В.О. Інформаційно-методичні матеріали та аналіз нормативно-правової бази з питань попередження насильства над дітьми в сім'ях та поза нею. Авт.: Брижик В.О., Журавель Т.В., Кочемировська О.О., Христова Г.О. Київ: ТОВ «К.І.С.», 2010.

9. Вернікова Н. Метафоричні асоціативні карти – універсальний інструмент для МАКсимальних результатів. *Практична психологія*. Вінниця: ЧП «ГД «Едельвейс и К», 2014. 124 с

10. Грищевич О.В. Попередження насильства над дітьми. Інформаційно-методичні матеріали та аналіз нормативно-правової бази. Укл. Журавель Т.В. Авт. колектив:., Грищевич О.В. Лозован О.М., Онишко Ю.В. Київ: Видавничий дім «Калита». 2007. Можливості виявлення та попередження насильства в сім'ї: основні поняття. Посібник для соціальних працівників. Харків: НТМТ. 2008.

11. Емоційний інтелект як чинник успіху в життєдіяльності особистості/ Котик І. Кульчицька А. *Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2021 року)*. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. (С. 517-519).

12. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (Науково-практичний коментар) За ред. Рудневої О.М. Харків: Східнорегіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив. 2005.

13. Інформаційно-методичні матеріали та аналіз нормативно-правової бази з питань попередження насильства над дітьми в сім'ях та поза нею/Авт.: Брижик В.О., Журавель Т.В., Кочемировська О.О., Христова Г.О./ За заг. ред. Журавель Т.В., Христової Г.О. Київ: ТОВ «К.І.С.», 2010.

14. Керівництво для тренера. Посібник розроблений у рамках проекту «Покращення планування сім'ї та репродуктивного здоров'я» Агентства США з міжнародного розвитку», http://tfh.jsi.com/Resources/Docs/ref_trainers_manual2-ukr.pdf

1. Кордунова Наталія Коськін Юрій. Теоретичний аналіз основних чинників віктимної поведінки особистості. *Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві із циклу: психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування на виклики сучасності: матеріали X Наук.-практ. інтернет-конф. (з міжнар.участ.) (27 листопада - 02 грудня. 2023 р.)* за заг. ред. Т. І. Дучимінської, Я. О. Гошовського, Ж. П. Вірної, Д. Т. Гошовської, О. Є. Іванашко. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2023. <https://www.inforum.in.ua/conferences/30>

15. Кульчицька А., Гошовська Д. Академічна та професійна добросовісність в структурі підготовки майбутніх психологів. Світоглядна освіта молоді: філософський та психолого-педагогічний аспекти: зб. наук. праць; упорядкування та загальна редакція В. І. Бортніков, А. І. Яручик. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. С.128-132.

16. Кульчицька А. В., Мудрак А. Б., Соловей-Лагода О. А., Федотова Т. В. Соціально-психологічний тренінг : теорія та практика: навч.посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 168 с. (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 101252 від 16 грудня 2020 року)

17. Кульчицька А.В., Федотова Т. В. Особливості взаємозв'язку між конструктом професійного вигорання та проявом агресивних форм поведінки

особистості. *Психологічні перспективи*. Випуск 34. Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2019. С.80-94.

18. Кульчицька, А. Полікарчик, С. (2023). Психологічний наліз проблеми психоемоційних станів особистості в умовах сепарації. *Психологічні перспективи*. 41 (Чер 2023). DOI:<https://doi.org/10.29038/2227-1376-2023-41-ky1>.

19. Морозовська Є. Проективні карти в роботі психолога: повне керівництво. Одеса, Інститут Проективних карт, 2013. 116 с.

20. Мудрак Ігор. Мудрак Світлана Теоретико-методологічні засади вивчення агресивних проявів особистості. *Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (13-17 трав. 2024 р.) = Abstract XI International Scientific & Practical Internet Conference (May 13-17, 2024) / за заг. ред. Я. О. Гошовського, О. В. Журавльової, Т. І. Дучимінської, Н. С. Коструби, А. В. Кульчицької, А. Б. Мудрик, Т. В. Федотової. – Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. <https://www.inforum.in.ua/conferences/31>*

2. Петрук Ольга, Іванашко Оксана. Проблема мобінгу в колективі. *Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві із циклу: психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування на виклики сучасності: матеріали X Наук.-практ. інтернет-конф. (з міжнар.участ.) (27 листопада - 02 грудня. 2023 р.)* за заг. ред. Т. І. Дучимінської, Я. О. Гошовського, Ж. П. Вірної, Д. Т. Гошовської, О. Є. Іванашко. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2023. <https://www.inforum.in.ua/conferences/30>

21. Попередження насильства над дітьми. Інформаційно-методичні матеріали та аналіз нормативно-правової бази. Укл. Журавель Т.В., Авт. колектив: Грицевич О.В., Лозован О.М., Онишко Ю.В. Київ: Видавничий дім «Калита». 2007.

22. Пришляк Світлана. Федотова Тетяна. Кихтюк Оксана. Резильєнтність як складова ресурсності особистості: теоретичний огляд проблеми. *Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (13-17 трав. 2024 р.) = Abstract XI International Scientific & Practical Internet Conference (May 13-17, 2024) / за заг. ред. Я. О. Гошовського, О. В. Журавльової, Т. І. Дучимінської, Н. С. Коструби, А. В. Кульчицької, А. Б. Мудрик, Т. В. Федотової. – Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. <https://www.inforum.in.ua/conferences/31>*

23. Стан системи попередження насильства в сім'ї в Україні: правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти. За заг. ред. Кочемировської О.О. Вид-во ФОП Клименко Ю.Я., 2010.

24. Сукач Світлана. Кульчицька Анна. Індивідуальні та соціально-психологічні чинники насильства щодо жінок. *Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві із циклу: психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування на виклики сучасності: матеріали X Наук.-практ. інтернет-конф. (з міжнар.участ.) (27 листопада - 02 грудня. 2023 р.)* за заг. ред. Т. І. Дучимінської, Я. О. Гошовського, Ж. П. Вірної, Д. Т. Гошовської, О. Є. Іванашко. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2023. <https://www.inforum.in.ua/conferences/30>

25. Трач Олександр. Зовнішні детермінанти соціально-поведінкових тенденцій в осіб, які постраждали від домашнього насильства. *Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві із циклу: психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування на виклики сучасності: матеріали X Наук.-практ. інтернет-конф. (з міжнар.участ.) (27 листопада - 02*

грудня. 2023 р.) за заг. ред. Т. І. Дучимінської, Я. О. Гошовського, Ж. П. Вірної, Д. Т. Гошовської, О. Є. Іванашко. – Луцьк : ПП Іванюк В. П, 2023.
<https://www.inforum.in.ua/conferences/30>